

JALOSTUSHEVOSTEN RAKENNE- JA TERVEYSVAATIMUKSET

Suomenhevosten ja lämminveristen ravihevosten terveystarkastus kantakirjauksen yhteydessä.

Näyttelypaikalle ei saa tuoda hevosta, jolla on todettu tarttuva sairaus tai jolla on tarttuvaan sairauteen viittaavia oireita. Sairaana (esim. krooniset voimakkaat ontumat tai hengitystiesairaudet), **hoitamattomana** tai hyvin alikuntoisena hevosta ei myöskään esitetä näyttelyssä. Tällaisissa tapauksissa hevonen voidaan lautakunnan harkinnan mukaan jättää arvostelematta eläinsuojelullisista syistä.

Näyttelyyn ilmoittamisen yhteydessä kantakirjauksen tarjottavan oriin omistaja tai haltija täyttää ja allekirjoittaa ilmoittautumiskaavakkeen, missä annetaan selvitys oriille tehdyistä leikkauksista sekä mahdollisista sairauksista tai käyttäytymishäiriöistä. Lämminveriset ravihevosoriit sekä **suomenhevosoriit**, on röntgenkuvattava ennen näyttelyä (kuvausohjeet erillisenä liitteenä) ja kuvat toimitetaan **annettuun määräaikaan mennessä** näyttelyeläinlääkärille, joka tarkastaa kuvat ja antaa niistä lausunnon

Orinäyttelyssä on aina paikalla Suomen Hippos ry:n **nimeämä** eläinlääkäri, joka tarkastaa oriit näyttelypaikalla. Tamma- ja varsanäyttelyissä näyttelylautakuntaan ei normaalisti kuulu eläinlääkäriä. Tarvittaessa eläinlääkäri voi toimia lautakunnan apuna. Näyttelylautakuntien jäseniä tulee säännöllisesti kouluttaa myös hevosten terveydentilan arvostelussa.

Oriiden tutkimuksessa kiinnitetään huomiota hevosen yleiskuntoon ja käyttäytymiseen. Erityisesti tutkitaan liikuntaelinten terveydentila, sukuelimet ja hampaat. Myös neurologinen tila otetaan huomioon. Normaalisti ns. invasiivisia tutkimuksia (esim. rektalisointi, hengitysteiden tähytys) ei tehdä, mutta tarvittaessa näyttelyeläinlääkäri voi vaatia eläinlääkärin todistusta, joka edellyttää myös tällaisia tutkimuksia tai omistajan suostumuksella tehdä ko. tutkimukset itse. Hevoselle tehdään normaalisti yleistutkimuksen lisäksi liikkeiden tutkimus taluttaen käynnissä ja ravissa sekä ajokoe käynnissä ja ravissa. Vanhemmille lämminverioriille, **tai lämminverioriille**, joilla on jo jälkeläisnäyttöjä, ajokoe on vapaaehtoinen. Ajokoe on vapaaehtoinen myös lämminveritammoille. Muussa tapauksessa ajokokeesta voi saada vapautuksen vain painavista syistä eläinlääkärintodistuksen perusteella.

Tehtyjen tutkimusten perusteella näyttelyeläinlääkäri antaa oriin terveydentilasta sanallisen lausunnon, joka liitetään jalostusarvosteluun. Jalkojen terveys arvostellaan lisäksi numeroasteikolla, **mikä on suomenhevosilla ja lämminveritammoilla 4-10, ja lämminverioriilla 0-10**. Myös röntgenlausunto liitetään jalostusarvosteluun.

Terveydelliset ja **eläinsuojelulliset** seikat sekä **perinnölliset viat** voivat aiheuttaa hevosen hylkäämisen.

LÄÄKEAINETESTAUS

Orinäyttelyissä noudatetaan Suomen Hippos ry:n ravikilpailusääntöjä lääkeainejäämien suhteen (linkki). Valvonta suoritetaan pistokokein näyttelypaikoilla. Mikäli ori on eläinlääkärin määräämällä **lääkityksellä** näyttelyn aikana, tästä on ilmoitettava näyttelyn eläinlääkärille tai lautakunnan puheenjohtajalle ennen näyttelyä. Tapauskohtaisen harkinnan ja eläinlääkärin

todistuksen perusteella oriille voidaan myöntää lupa osallistua näyttelyyn myös lääkityksen alaisena.

KIVEKSET

Erlaisia kivesvikoja (esim. nivustyrä, piilokives, kiertynyt kives, kivesten epänormaali koko tai rakenne, kivistulehdukset) esiintyy hevosilla kohtalaisen yleisesti. Usein kivesviat heikentävät myös oriin hedelmällisyyttä (fertiliteettiä). Kivesvikojen periytyvyyttä hevosella on tutkittu vain vähän, mutta on viitteitä esim. väljien nivusaukkojen periytyvyydestä.

Mikäli näyttelyssä todetaan oriilla kivesvika, jonka epäillään vaikuttavan hedelmällisyyteen, voidaan ori määrätä fertiliteettitutkimukseen (erillinen tutkimuskaavake liitteenä).

Fertiliteettitutkimus vaaditaan aina, jos oriilla todetaan piilokives tai kiveksen puuttuminen.

Vuodesta 2011 alkaen kaikilta uusilta jalostukseen hyväksytyiltä lämminverioriilta vaaditaan fertiliteettitutkimus ensimmäisen siitoskauden aikana.

Kivesvika voi aiheuttaa oriin hylkäyksen.

Suomenhevosori, jolla on **tai on ollut** piilokives, voidaan hyväksyä kantakirjaan vain mikäli kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät ja oriin fertiliteetti on tutkimuksen perusteella hyväksyttävä.

Suomenhevosori, jolta on poistettu kives nivustyrän vuoksi, voidaan hyväksyä kantakirjaan vain, mikäli kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät ja oriin nivusaukot on eläinlääkäriin suorittamassa rektaalitutkimuksessa todettu normaaleiksi. Oriin fertiliteetin on tutkimuksen perusteella oltava hyväksyttävä.

Mikäli oriilta on poistettu kives kivistulehduksen vuoksi, on tästä esitettävä eläinlääkäriin todistus ja oriin fertiliteetin on oltava tutkimuksen perusteella hyväksyttävä.

Jalostukseen hyväksytyjen oriiden omistajien on ilmoitettava Suomen Hippokseen, mikäli ori myöhemmin operoidaan nivustyrän vuoksi.

Jalostusvaliokunta seuraa vuosittain oriiden varsomisprosentteja. Mikäli aihetta ilmenee ori voidaan määrätä fertiliteettitutkimuksiin. Mikäli oriilla on ollut vuodessa yli 10 tammaa ja näiden varsomisprosentti on alle 40% tai toistuvasti alle 50% tulee ori määrätä fertiliteettitutkimukseen.

Fertiliteettitutkimusten tulokset ovat julkisia.

HAMMASVIAT

Ylä- ja alapurenta kirjataan aina lausuntoon. Etuhampaiden lisäksi myös poskihampaat on tarkastettava. Suunavaajaa voidaan tarvittaessa käyttää tutkimuksessa.

Ns. ”parrot mouth” (yläpurenta, jossa etuhampaat eivät lainkaan osu toisiinsa) tai ”monkey mouth” (alapurenta, jossa etuhampaat eivät lainkaan osu toisiinsa) ovat taustaltaan osin perinnöllisiä. Tällainen hevonen voidaan hyväksyä vain poikkeuksellisissa tapauksissa.

Mikäli hevoselta puuttuu hampaita, voidaan vaatia eläinlääkärintodistus hammaspuutoksen syistä. Oriilta vaaditaan aina todistus hammaspuutosten syistä.

Hampaiden epänormaali kuluminen kirjataan lausuntoon. Vakava purentavika voi aiheuttaa hevosen hylkäyksen.

HENGITYSTIET

Selkeät puhkurioireet mainitaan aina arvostelussa. Mikäli puhkurioireet ovat voimakkaat, tulee arvostelussa ottaa huomioon myös eläinsuojelulliset näkökohdat.

Nuorella hevosella selkeät puhkurioireet saattavat aiheuttaa hylkäyksen. Mikäli puhkurioireet ovat niin voimakkaat, että hevosella on jatkuvia hengitysvaikeuksia ja sen yleiskunto on heikentynyt, voi tämä aiheuttaa hylkäyksen eläinsuojelullisista syistä.

Normaalisti oriiden hengitysteitä ei tähystetä. Tarvittaessa endoskopiitutkimus voidaan vaatia esim. epäiltäessä kurkun rakenteellisia tai toiminnallisia vikoja tai rasitusverenvuotoja.

IHOTTUMAT

Kesäihottuma kirjataan aina ylös. Talviaikana kantakirjatut hevoset voidaan tarvittaessa tarkastaa kesäihottuman varalta uudelleen kesäaikana.

KÄYTÖSHÄIRIÖT

Orinäyttelyyn ilmoittauduttaessa oriin omistaja tai haltija ilmoittaa ilmoittautumislomakkeessa oriilla esiintyvät käytöshäiriöt.

Vakavat käytöshäiriöt (esim. puunpureminen, ilman nieleminen, kutominen, vihaisuus) kirjataan lausuntoon.

Joissakin tapauksissa vakavat käytöshäiriöt saattavat aiheuttaa hevosen hylkäyksen.

OSTEOKONDROOSI (OD) / IRTOKAPPALEET NIVELISSÄ

Hevosilla saattaa kasvuhäiriöiden seurauksena esiintyä nivelissä irrallisia luu- tai rustokappaleita, tai vaurioita nivelrustossa ja sen alaisessa luussa. Tällaiset kasvuhäiriöt ovat monen tekijän seurausta, ja niiden syntyyn vaikuttavat perinnöllisten tekijöiden ohella hevosen kasvunopeus ja ruokinta sekä tiineyden aikana että varsan kasvun aikana. Tilanne on jalostuksen kannalta ristiriitainen; varhaista nopeutta pidetään ravihevosjalostuksessa etuna, mutta toisaalta nopeasti kehittyvien hevosten riski saada kasvuhäiriöitä on suurempi.

Yleisimmät kasvuhäiriöiden esiintymispaikat ovat kinnernivel, vuohisnivel (sekä taka- että etujalassa) ja takapolvi.

Lämminveriori, jolla on todettu OD tai muita kasvuhäiriöitä nivelissä voidaan hyväksyä jalostukseen. Muutokset ilmoitetaan selkeästi jalostusarvioinnissa ja ne laskevat pisteystystä. Suomenhevosori, jolla on todettu OD tai muita kasvuhäiriöitä nivelissä voidaan hyväksyä kantakirjaan vain, jos kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät. Muutokset ilmoitetaan selkeästi kantakirjalausunnossa ja ne laskevat pisteystystä sekä palkintoa.

KAVIORUSTOLUUTUMA SUOMENHEVOSILLA

Kaviorustoluutuman haitta-aste yksilölle vaihtelee suuresti. Lievemät luutumat eivät yleensä haittaa hevosta, mutta vaikea-asteisena kaviorustoluutuma voi merkittävästi vaikuttaa hevosen käyttöön.

Kaviorustoluutuma on todettu selvästi perinnölliseksi sairaudeksi. Se on tammoilla selvästi yleisempää kuin oreilla.

Kaviorustoluutuman voimakkuus luokitellaan asteikolla 0-5 (Mirja Ruohoniemi 1993).

Mikäli oriin kaviorustoissa on 4-5 asteen luutuma, voidaan se hyväksyä kantakirjaan vain, mikäli kilpailusuoritukset ovat poikkeuksellisen hyvät. Kaviorustoluutuma alentaa aina pisteystystä ja palkintoa.

Lievemät luutumat ilmoitetaan kantakirjalausunnossa, ja ne alentavat pisteystystä.

Suomenhevostammoilla kaviorustot tutkitaan sormin tunnustelemalla, ja kovettumat merkitään lausuntoon. Suomenhevostammalla I palkinnon edellytyksenä on että kaviorustojen röntgenkuvauksessa ei ole todettu voimakasta luutumaa (aste 4-5).

TARTTUVAT TAUDIT

Tarttuva kohtutulehdus (CEM) leviää helposti astutuksen tai keinosiemennyksen yhteydessä etenkin jos hygienia on puutteellinen.

CEM on oriilla täysin oireeton, mutta ori voi tartuttaa taudin tammaan astutuksen tai keinosiemennyksen välityksellä, aiheuttaen tammalle kohtutulehduksen.

Siitokseen käytettävät lämminveriorit on testattava vuosittain CEM:n varalta. Mikäli oritta ei lainkaan ole käytetty siitokseen edellisen CEM- näytteen jälkeen, ei testiä tarvitse uusia.

Keinosiemennyksellä siitokseen käytettävät suomenhevosoriit on testattava vuosittain CEM:n varalta. Keinosiemennysasemat eivät saa satunnaisestikaan käyttää oritta jota ei ole CEM-testattu samalla siitoskaudella. Mikäli oritta ei lainkaan ole käytetty siitokseen edellisen CEM-näytteen jälkeen, ei testiä tarvitse uusia.

Eläintauteihin liittyvä lainsäädäntö ja sen muutokset otetaan huomioon näissä ohjeissa. Myös muista astutuksen tai keinosiemennyksen välityksellä leviävistä taudeista voidaan tarvittaessa antaa ohjeita tai määräyksiä.

Mikäli perustellusti epäillään oriin levittävän tarttuvaa tautia astutusten yhteydessä, voidaan se tarvittaessa määrätä jatkotutkimuksiin sekä määräaikaiseen siitokseenkäyttökieltoon.